

Innst. S. nr. 224

(2001-2002)

Innstilling frå samferdselskomiteen om omdanning av NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskaper

St.prp. nr. 62 (2001-2002)

Til Stortinget

1. INNLEIING

Samandrag

I forbindelse med behandlingen av Samferdselsdepartementets budsjett for 2002 vedtok Stortinget den 13. desember 2001 en anmodning til Regjeringen om å sette i gang arbeidet med å omgjøre NSB BA og Posten BA til aksjeselskaper, jf. Budsjett-innst. S. nr. 13 (2001-2002).

Formålet med stortingsframlegget er å fremme de nødvendige forslag til stortingsvedtak og øvrige premisser i forbindelse med omdanningen. Det legges også om kort tid fram en odelstingsproposisjon med forslag til lov om omdanning av statens jernbanetraffikkselskap (NSB BA) og statens postselskap (Posten Norge BA) til aksjeselskaper og lov om tilbud av grunnleggende banktjenester gjennom Posten Norges ekspedisjonsnett.

NSB BA og Posten Norge BA har siden 1. desember 1996 vært organisert som såkalte særlovselskaper. Selskapenes organisering går fram av særskilt lovgivning. Dagens organisasjonsform svarer i realiteten til det som gjelder for statsaksjeselskaper.

Hensynet til en mest mulig ensartet og kjent selskapsform både i Norge og internasjonalt tilsier at særreguleringen av NSB og Posten gjennom hhv. jernbanetraffikkselskapsloven og postselskapsloven oppheves og at selskapene omdannes til aksjeselskaper. De tilsattes rettigheter berøres ikke, jf. at særordningen vedrørende fortrinnsrett og ventelønn videreføres for den perioden som tidligere har vært besluttet for særlovselskapene.

Det legges til grunn at NSB og Posten fortsatt skal være 100 pst. eid av staten. Omdanningene vil dermed ikke innebære noen form for privatisering av selskapene. Videre vil omdanningene ikke endre målene som er satt for selskapene eller de strategier m.v. som går fram av de siste eiermeldingene.

Samferdselsdepartementet foreslår at omdanningene gjennomføres med virkning fra 1. juli 2002.

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Bjørgulv Froyn, Martin Kolberg, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Tor-Arne Strøm, frå Høgre, Anne Berit Andersen, Sverre J. Hoddevik, Hans R. Kjæstad og leiaren Petter Løvik, frå Framstegspartiet, Morten Ørsal Johansen og Kenneth Svendsen, frå Sosialistisk Venstreparti, Geir-Ketil Hansen og Heidi Sørensen, frå Kristeleg Folkeparti, Odd Holten og Jan Sahl og frå Senterpartiet, Jorunn Ringstad, har merka seg at føremålet med St.prp. nr. 62 (2001-2002) er å leggje fram dei nødvendige forslaga til stortingsvedtak og andre premisser i samband med omdanningane. Komiteen har òg merka seg at forslag som er sette fram i denne stortingsproposisjonen blir følgt opp i Ot.prp. nr. 82 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil peke på at omdannelsen av NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskaper ikke fører til endringer når det gjelder muligheten til å gå konkurs. Både selskaper organisert som AS og BA kan gå konkurs.

Disse medlemmer vil understreke at omdanningen til AS medfører at de ansattes tilsetningsforhold ikke endres.

Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen foreslår at NSB og Posten skal være aksjeselskap 100 pst. eid av staten.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senter-

partiet viser til merknadene sine i Innst. S. nr. 13 (2001-2002):

"Desse medlemene stiller seg svært undrande til at fleirtalet, Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, har vorte samde om å gjera NSB BA, Posten BA og Luftfartsverket om til aksjeselskap, samt leggja til rette for ytterlegare konkurranse innan persontrafikk på Jernbaneverkets skinneganger og konkurranseutsetja riksvegferjedrifta. Dette kjem i tillegg til framlegg i tilleggsproposisjonen om å gjera om Kystverket og Statens vegvesen sin produksjonsavdeling til aksjeselskap. Desse medlemene er usamd i konklusjonane, og er m.a. svært kritiske til at foretak med så omfattande samfunnsmessig ansvar skal kunna gå konkurs.

Desse medlemene ser det òg som sannsynleg at omorganiseringa til aksjeselskap bare er eit steg i retning av å privatisera det heile. Desse medlemene er nærast sjokkert over måten saka er handsama på, og ser det som fullstendig uakseptabelt at så store endringar ikkje har vore gjennom ein administrativ og politisk prosess før konklusjonane vert trekte.

Desse medlemene ser det som heilt uakseptabelt at dei tilsette ikkje har vore med i ein prosess der dette skal vurderast, då deira tilsettingstilhøve vil verta radikalt endra med ei slik omorganisering."

Desse medlemene meiner at ordninga med særlovselskap best ville sikre dei nasjonale målsetjingane som desse selskapa har. Desse medlemene er spesielt uroa for distrikta fordi Regjeringa i denne saka legg opp til mindre politisk styring og ansvar. Regjeringa overlet i for stor grad til styret og leiinga i aksjeselskapa sjølve å prioritere. Desse medlemene er redd at dette vil føre til at berre reine økonomiske forhold blir lagde til grunn. Desse medlemene konstaterer likevel at stortingsfleirtalet gjorde prinsippvedtak om omdanninga av NSB og Posten til AS i budsjethandsaminga hausten 2002, og tek dette til etterretning.

Sjølv om desse medlemene er imot å omdanne NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskap, vil desse medlemene forsøke å danne fleirtal i denne innstillinga slik at NSB og Posten også i framtida skal ha høve til å sikre viktige samfunnsoppgåver.

2. DAGENS ORGANISERING AV NSB OG POSTEN

Samandrag

I kapittel 2 er det gitt en nærmere orientering om dagens organisering av NSB BA og Posten Norge BA, herunder om de tilsattes særskilte rettigheter når det gjelder fortrinnsrett og ventelønn og om hvilke saker knyttet til selskapenes virksomhet som per i dag skal forelegges hhv. samferdselsministeren/generalforsamlingen og Stortinget.

Statens ansvar for NSBs og Postens forpliktelser er begrenset til den innskutte kapitalen, og selskapene kan derfor gå konkurs. Innskuddskapitalen svarer til aksjekapitalen i et aksjeselskap og det er stilt de samme krav til denne som til aksjekapital.

NSB og Posten er underlagt Riksrevisjonens kontroll på linje med det som gjelder for statsaksjeselskaper etter aksjelovens § 20-6.

Når det gjelder de tilsattes rett til ventelønn og fortrinnsrett til stilling i staten ved overtallighet, er det etablert en overgangsordning der denne retten gjelder fram til 1. januar 2005.

Ved omdanningene av NSBs trafikkdel og Postverket til særlovselskaper i 1996, ble det innarbeidet bestemmelser i vedtektenes § 10 om hvilke saker som skal legges fram for generalforsamlingen. Paragrafene ble utarbeidet etter mønster av tilsvarende bestemmelser i vedtektenes til Statoil og Telenor. I tillegg ble det bestemt at saker om utskilling av basistjenester og vesentlige støttefunksjoner også skal legges fram for Stortinget før endelig beslutning treffes.

I kapittel 4.2 i proposisjonen skisseres enkelte justeringer i vedtektenes § 10 og med hensyn til framleggingsplikten overfor Stortinget i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap.

Merknader frå komiteen

Komiteen viser til at det er lagt til grunn at NSB og Posten fortsatt skal vere 100 pst. eigd av staten. Komiteen har vidare merka seg at staten som eigar i sitt høve til å gripe inn overfor selskapa dersom det er nødvendig, ikkje vil bli endra som fylgje av omdanninga. Samtidig blir det i stortingsproposisjonen peika på at proposisjonen inneheld forslag om justeringar i den generelle framleggingsplikta overfor samferdselsministeren/generalforsamlinga og overfor Stortinget. Komiteen oppfattar dette som ei endring i forholdet mellom selskapet, samferdselsministeren/-generalforsamlinga og Stortinget.

3. INNSPILL FRA SELSKAPENE I FORBINDELSE MED OMDANNINGENE

Samandrag

I forbindelse med arbeidet med omdanningssakene har Samferdselsdepartementet mottatt innspill fra selskapene. En orientering om disse innspillene og Samferdselsdepartementets merknader til disse går fram av kapittel 3 i proposisjonen.

NSB

For å kunne gi jernbanesektoren mest mulig like rammevilkår som sine konkurrenter ble det 1. desember 1996 gjennomført et organisatorisk skille mellom trafikk- og infrastrukturvirksomheten i den tidligere forvaltningsbedriften NSB. Særlovselskapet NSB BA ble dermed et rendyrket trafikkelskap, mens ansvaret for drift, vedlikehold og investeringer i infrastrukturen ble lagt til det statlige forvaltningsorganet Jernbaneverket. NSB skal drives etter bedriftsøkonomiske prinsipper, mens statens styring av jernbanevirksomheten i all hovedsak skal skje gjennom utvikling av infrastrukt-

turen, ulike reguleringsinstrumenter som lover og forskrifter, samt kjøp av persontransporttjenester i de tilfeller staten ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv ønsker et større togtilbud enn det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt for NSB, herunder regulering av billettprisene.

Styret i NSB har overfor Samferdselsdepartementet anbefalt en enkel gjennomføring av AS-prosessen basert på kontinuitet i driften. Styret har lagt til grunn at det ved omdanningen av NSB fra BA til AS gjennomføres tiltak for å sikre NSB en lik konkurranseposisjon i tråd med konkurrerende virksomheter.

Samferdselsdepartementet legger til grunn at NSB får dekket sitt lånebehov gjennom kortsiktige trekkretigheter i det private lånemarkedet inntil den nye selskapsformen er på plass. Om dette skulle vise seg å bli vanskelig, vil departementet måtte komme tilbake til eventuelle overgangsordninger som egen sak.

Samferdselsdepartementet er nå i forhandlinger med NSB om ny rammeavtale for 2003-2005 om statlig kjøp av persontransporttjenester. I tillegg har Samferdselsdepartementet satt i gang et arbeid med å utvikle en ny kontraktsform i forhold til NSB med sikte på innføring av kvalitetskontrakt i kjøp av persontogtjenester som på en bedre måte kan ivareta interessene til både staten som kjøper og NSB som operatør.

Når det gjelder evt. uenigheter mellom NSB, andre selskaper og Jernbaneverket om hvem som skal dekke kostnaden ved offentlige pålegg, legger Samferdselsdepartementet til grunn at dette må følge de ordinære reglene som gjelder. I tilfeller der NSB og Jernbaneverket, med utgangspunkt i gitte retningslinjer og regelverk, ikke kommer til enighet om fordelingen av forpliktelse og rettigheter etter den tidligere forvaltningsbedriften NSB, legger Samferdselsdepartementet til grunn at dette i tvilstilfeller avgjøres av Kongen.

Samferdselsdepartementet vil vurdere behovet for en forskrift slik at pålegg om beredskapsoppgaver innen jernbanesektoren tilsvarende det som gjelder for andre aktører innen transportsektoren.

Når det gjelder anskaffelsesregelverket og EØS-bestemmelsene om offentlige innkjøp, forutsetter NSB at selskapet ut fra konkurransehensyn ikke skal være pålagt å følge andre regler enn det som gjelder for konkurrerende virksomheter.

Posten

Posten har overfor Samferdselsdepartementet understreket at det er av vesentlig betydning for selskapet å ha en selskapsform og konsernstruktur som gir de beste forutsetninger for å lykkes i konkurransen og styrke verdiskapningen i selskapet. Dette innebærer ifølge selskapet at selskapsformen må være forutsigbar og gjenkjennelig for andre aktører og at konsernstrukturen - både internt og i forhold til eieren - gir tilstrekkelig fleksibilitet til løpende tilpasning til konkurranseforholdene og til samarbeidsløsninger med andre aktører. En omdanning til aksjeselskap vil bidra til dette. Ved etableringen av aksjeselskapet må også hen-

synet til Postens strategier veie tungt og det må derfor etableres en selskapsstruktur som gir Posten optimale finansielle vilkår ved senere omstruktureringer, på linje med konsern Posten konkurrerer med.

Posten ser på omleggingen til aksjeselskap som et signal fra eiernes side til både markedet og selskapet selv om at Posten skal drive forretningsmessig. Det innebærer at omdanningen til aksjeselskap må følges opp med større frihet for Posten, særlig sett i forhold til stortingsbehandling av endringer i selskapet.

Posten har foreslått at det i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap etableres en holdingstruktur med et heleid statlig holdingselskap, Posten Norge Holding AS, som eieer av Posten Norge AS. Holdingselskapets formål skal være å forvalte eierskapet i Posten Norge AS. Dagens divisjonsstruktur er inntil videre foreslått opprettholdt i Posten Norge AS (med dagens datterselskaper som døtre) ved selve omdanningen fra BA til aksjeselskap.

Med basis i en holdingmodell som skissert vil Posten vurdere utskilling av funksjoner fra Posten Norge AS i egne selskaper med sikte på gjennomføring i 2003.

Samferdselsdepartementet ser at etableringen av en holdingmodell vil kunne være fordelaktig for selskapet. Departementet ønsker imidlertid å vurdere dette i en bredere sammenheng.

Det legges ikke opp til etablering av en holdingstruktur i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap, men Samferdselsdepartementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med en senere totalvurdering av selskapets framtidige interne organisasjonsstruktur, muligens i den neste Eiermeldingen om Postens virksomhet våren 2003.

Posten påpeker i sitt innspill at det er sentralt for selskapet at den politiske behandlingen av omdanningen til aksjeselskap ikke legger hindringer i veien for de omstrukturingsprosesser selskapet vurderer i tiden framover. Samferdselsdepartementet vil understreke at så lenge Posten har monopol knyttet til visse tjenester og er pålagt samfunnsmessige forpliktelser, vil større omstruktureringer i selskapet kunne være av samfunnsmessig interesse slik at en ikke kommer utenom at enkelte saker uansett vil måtte legges fram for Stortinget - uavhengig av etableringen som aksjeselskap og om det foreligger en holdingstruktur eller ikke.

Omdanningen av Posten til aksjeselskap endrer i seg selv ikke selskapets forhold til anskaffelsesregelverket. Det vil imidlertid bli vurdert om det i dag er grunnlag for å endre Postens og NSBs forhold til anskaffelsesregelverket.

Merknader frå komiteen

NSB

Komiteen har merka seg at styret i NSB har tilrådd ei enkel gjennomføring av AS-prosessen basert på kontinuitet i drifta. Styret legg vidare til grunn at NSB blir sikra lik konkurranseposisjon som konkurrerende verksemdar, og at dei får meir langsiktige rammevilkår enn dei har i dag. Leiinga i NSB ynskjer fridom til

sjølve å velje om dei skal oppretthalde medlemskapen i Statens Pensjonskasse, og dei ber om at eventuell vidareføring av ordninga med tilsette sin rett til venteløn og forrett til stillingar i staten, ikkje skal belaste selskapet sin økonomi.

Komiteen sluttar seg til departementet sitt syn om at kostnadene til venteløn skal dekkast av selskapet sjølv.

Komiteen har vidare merka se at NSB ynskjer å fjerne kravet om å leggje fram § 10-plan, og vil halde seg til retningslinene i aksjelova for rapportering.

Komiteen meiner det fortsatt skal vere krav om § 10-plan. Komiteen viser til at selskapet skal vere 100 pst. statleg eigd og viser i denne samanhengen til moglegheita for statleg innverknad når det gjeld spørsmål av viktige overordna samfunnsmessige interesser.

Posten

Komiteen har merka seg at Posten ynskjer å bli meir forretningsmessig og kostnadseffektiv. Dette gjennom å etablere ein struktur med større fridom til å gjere endringar i selskapet, slik som utskiljing av basisverksemd, alliansar og fusjonar med andre verksemdar, utan å måtte leggje det fram for Stortinget. Posten legg vidare vekt på at dei tilsette sine rettar til venteløn og forrett til ny stilling i staten vert vidareført og dekt av staten, og at dei sjølve skal kunne velje om dei skal oppretthalde medlemskapen i Statens Pensjonskasse.

Komiteen er nøgd med at Regjeringa ikkje legg opp til etablering av ein holdingstruktur i samband med omdaning til aksjeselskap. Komiteen meiner at større omstruktureringar i selskapet vil kunne vere av samfunnsmessig interesse, slik at ein ikkje kjem bort frå at dei må leggjast fram for Stortinget.

Komiteen sluttar seg elles til departementet sitt forslag om at selskapet sjølv skal dekke sine ventelønskostnader. Komiteen vil likevel vise til merknader under kap. 5 når det gjeld tilførsle av ny kapital til Posten.

4. FRAMTIDIG ORGANISERING M.V. OG ØKONOMISKE FORHOLD

Samandrag

Samferdselsdepartementet foreslår at selskapene etableres som aksjeselskaper etter aksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44 og at selskapene skal være heleid av staten.

Det vil dermed være aksjeloven som fastsetter kriteriene for stiftelse av NSB AS og Posten Norge AS og for selskapenes framtidige organisatoriske rammesvilkår.

Omdanningen av NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskaper skjer ved at eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres til de nye aksjeselskapene. Kontinuitet i driften, herunder i forhold til de tilsatte, regnskap, skatt og avgifter m.v. sikres gjennom en egen

omdanningslov, jf. egen odelstingsproposisjon i anledning saken.

Omdanningene medfører ingen endringer i selskapenes samfunnsmessige forpliktelser iht. konsesjon og avtaler om statlig kjøp.

Omdanningene vil ikke innebære noen privatisering av selskapene.

Statens styringsmuligheter overfor selskapene som eier videreføres. Det er imidlertid lagt opp til en oppdatering av formuleringene i vedtektene § 10, slik at disse gjenspeiler de endringer som har skjedd i selskapene siden etableringen 1. desember 1996.

Det legges videre opp til en noe redusert foreleggelsesplikt for styret til samferdselsministeren/generalforsamlingen. Det er ikke foreslått endringer i selskapenes plikt til å legge fram årlige virksomhetsplaner, samfunnsmessige og prinsipielle saker eller i ordningen med framlegg av stortingsmeldinger om selskapenes virksomhet annethvert år. Den generelle plikten til å legge fram saker om utskilling av basistjenester av en viss størrelse for Stortinget, som ble vedtatt i forbindelse med selskapsetableringene i 1996, foreslås fjernet. I en situasjon der selskapene er utsatt for sterk konkurranse og der markedene endrer seg i et meget raskt tempo, er det viktig at selskapene har den nødvendige fleksibilitet til raskt å kunne inngå strategiske samarbeidsavtaler mv.

§ 10-planene danner annet hvert år grunnlaget for Samferdselsdepartementets framlegg av stortingsmeldinger om selskapenes virksomhet. Formålet med stortingsmeldingene er å gi Stortinget en orientering om utviklingen i forrige planperiode og om selskapenes hovedutfordringer, strategier og planer for de kommende årene, for med basis i dette å utforme politikken for eierstyringen av selskapene. Det foreslås ingen endringer i ordningene med framlegg av slike stortingsmeldinger annet hvert år. Det tas sikte på at de første stortingsmeldingene om virksomheten til hhv. NSB AS og Posten Norge AS kan legges fram i vårsesjonen 2003 på bakgrunn av selskapenes § 10-plan 2003.

NSB er et rendyrket transportselskap. Staten har en direkte kontroll over utviklingen av infrastrukturen gjennom Jernbaneverket. I tillegg settes det vilkår til togselskapene gjennom tillatelsen til å drive jernbandedrift (lisensiering) og sikkerhets sertifikatet (morselskapet NSB BA er fritatt fra lisensiering fram til 1. mars 2003 iht. EØS-bestemmelsene). Avtaler om kjøp av persontransporttjenester ivaretar de samfunnsmessige hensynene ved persontrafikken med tog der detaljene i avtalen er grunnlag for årlige forhandlinger.

Samferdselsdepartementet tar sikte på at styret i NSB hvert år fortsatt skal legge fram for samferdselsministeren en plan for virksomheten med datterselskaper.

Det sentrale ut fra formålet med statens eierskap i Posten Norge AS bør etter departementets vurdering være at saker av samfunnsmessig betydning og prinsipielle saker skal legges fram for samferdselsministeren. Det forutsettes at dette vil være større saker som kan få betydning for selskapets utføring av samfunns-

pålagte tjenester og/eller ha betydelige personalmessige konsekvenser, eller som er prinsipielle i forhold til videreutvikling av tjenestetilbudet mv.

Når det gjelder den årlige § 10-planen til Posten, legges det opp til at den skal inneholde de samme elementer som i § 10-planen til NSB. Ved at selskapet gjennom konsesjonen skal sikre et landsdekkende posttilbud vil selskapet også nødvendigvis være til stede i hele landet med sine tjenester.

Ordningen med ventelønn og fortrinnsrett for de tilsatte i NSB og Posten foreslås videreført fram til 1. januar 2005. Regjeringen foreslår at kostnadene til ventelønn skal dekkes av selskapene selv. NSB har foreløpig anslått sine ventelønnskostnader til 500 mill. kroner, mens tilsvarende anslag for Posten er på 313 mill. kroner.

NSB og Posten kan videreføre medlemskapet i Statens Pensjonskasse etter omdanningene, hvis selskapene ønsker det. Begge selskapene vurderer imidlertid for tiden sitt framtidige forhold til pensjonskassen.

De tilsatte i NSB BA og Posten Norge BA er allerede i dag underlagt arbeidsmiljøloven og arbeidstvistloven, og omdanningene til aksjeselskaper medfører derfor ingen endringer i de tilsattes arbeidsrettslige stilling.

Når det gjelder NSB AS og personalmessige rettigheter som egen sykekasse og fribilletter, legges det opp til at dette er spørsmål som partene i selskapet selv må avgjøre om fortsatt skal gjelde.

Postmuseet er i dag en egen enhet i Posten Norge BA, underlagt divisjonen Kommunikasjon. Samferdselsdepartementet legger til grunn at styret i Posten vil finne løsninger for Postmuseet som sikrer en god framtidig forvaltning av selskapets kulturarv, som også er en viktig del av vår nasjonale kulturarv.

Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, har merka seg at Regjeringa har gitt klart uttrykk for at det er dei sektorpolitiske målsetjingane og ikkje den forretningsmessige drifta som er hovudgrunnlaget for staten sine eigarinteresser i NSB og Posten. Nettopp dei sektorpolitiske målsetjingane og dei viktige samfunnsoppgåvene som dei to selskapa står for, gjer det heilt nødvendig at dei to selskapa blir verande 100 pst. statleg eigde.

Fleirtalet er difor tilfreds med at staten skal vere eineigar og at omdanningane skal innebære ei vidareføring av verksemd som alt er i gang.

Fleirtalet har registrert at aksjeselskapsmodellen er valt som framtidig organisering og at aksjelova skal liggje til grunn for samansetjing av styre. Fleirtalet står forslaget om at det også i dei nye selskapa skal leggjast fram årlege § 10-planar som annakvart år dannar grunnlag for meldingar til Stortinget om selskapa si verksemd.

Fleirtalet er innforstått med at det vil vere trong for ein viss grad av skilnad mellom NSB og Posten når

det gjeld kva for saker som skal leggjast fram for samferdselsministeren etter vedtektene.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønskjer at ordninga med generalforsamling blir oppretthalde som i dag.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti ønskjer at ordninga med generalforsamling blir vidareført i samsvar med Regjeringa sitt forslag.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Posten i 1996 vart omdanna til eit særlovselskap. Fram til i dag har Posten Norge BA vore gjennom store omorganiseringar både i organisasjonen og ikkje minst i forholdet til kundane. Posten Norge BA skal etter konsesjonsvilkåra gi eit likeverdig tilbod i heile landet. Dei tradisjonelle postkontora har vorte lagde ned og vorte erstatta av andre løysingar, for eksempel Posthandel og Post i butikk. Føresetnaden for å satse på desse løysingane har vore og skal vere at tilbodet ikkje blir dårlegare.

Desse medlemene er uroa for at Posten sine løysingar og tilbod i dag ikkje er tilfredsstillande. Desse medlemene viser til kommunar som meiner at dei løysingane som Posten tilbyr svekkar tilbodet i Postnettet. Dette gjeld for eksempel Vinje kommune. Desse medlemene meiner at når Posten Norge BA blir omgjort til aksjeselskap, er det nødvendig å gå gjennom situasjonen. Desse medlemene ber Regjeringa i samband med budsjettet for 2003 å gi ei orientering om Posten i forhold til konsesjonsvilkåra, krav i forvaltningslova og arbeidsmiljølova. Vidare om Stortinget si hovudmålsetjing om likeverdige tenester i heile Noreg, er ivareteken ved omorganiseringa.

Desse medlemene er ikkje samde i dei endringane som er foreslått i stortingsmeldingane (§ 10-meldingane).

Desse medlemene meiner m.a. at orientering om Posten sin distriktmessige profil og porto/prisutvikling skal vere med. Politikken på desse områda er avgjerande med tanke på Posten som ein aktør som skal løyse viktige samfunnsoppgåver i heile landet.

Desse medlemene meiner og at det fortsatt skal vere eit eige krav til selskapa om at vesentlege saker og saker om utskiljing av basistjenester av ei viss storleik skal leggjast fram for Stortinget. Delar av selskapa skal ikkje kunne seljast utan at det har vore handsama i Stortinget.

Desse medlemene meiner at NSB BA og Posten Norge BA ivaretek viktige samfunnsoppgåver. Dette er oppgåver som Stortinget har ansvar for blir utførde. Difor er det viktig at Stortinget med jamne mellomrom handsamar utviklinga i desse selskapa.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens opplegg knyttet til § 10-planene og eierskapsmeldinger for NSB og Posten. Når det gjelder forholdene knyttet til Postens forpliktelser overfor distriktene og porto/prisutviklingen, er disse godt ivare tatt gjennom Postens konsesjonskrav og det statlige kjøpet av posttjenester, og rapporteringen i de årlige budsjettproposisjonene.

Ut fra hensynet til Postens og NSBs behov for større fleksibilitet og raske beslutningsprosesser er det nødvendig å lempe på det generelle kravet til fremleggelse av enkeltsaker for Stortinget. Det bør være statsrådets ansvar å vurdere hvilke saker som bør forelegges Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det fremtidige Postselskapet må gis konkurransevilkår og mulighet til å etablere seg i et marked med mange og svært forskjelligartede konkurrenter.

Disse medlemmer mener selskapet bør børsnoteres snarest mulig, slik at det legges til rette for statlig ned salg i selskapet. Selskapets organer må selv i fremtiden vurdere sin situasjon og eventuell fusjonering med andre norske eller utenlandske selskaper.

Tilhøve til dei tilsette

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet meiner det er uakseptabelt at dei tilsette ikkje kom inn i arbeidet med omdanning av selskapa, før etter vedtak om omdanning var eit faktum. Desse medlemene meiner difor at det er viktig at dei tilsette sine rettar ikkje blir svekka i den vidare prosessen. Rettar knytta til venteløn og fortrinnsrett må stå fast fram til 1. januar 2005.

Desse medlemene føreset at aksjeselskapa vidarefører pensjonsordningar på nivå med dagens ordningar.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke at omdanningen til AS medfører at de ansattes tilsetningsforhold ikke endres.

Komiteen har merka seg at NSB og Posten har vurdert forholdet til Statens Pensjonskasse og også sett på alternative løysingar. Komiteen vil streke under at avgjerd om selskapa si framtidige pensjonstilknytning må skje i samråd med dei tilsette. Komiteen har ikkje innvendingar mot at det er partane i selskapet som avgjer kva for personalmessige ordningar som skal gjelde.

Mållova

Komiteen har òg merka seg vurderingane som er gjort om bruken av mållova i statlege selskap. Kom i-

teen meiner det er viktig at statlege selskap skal bruke begge dei offisielle målformene. Komiteen er elles kjend med at Kultur- og kyrkjedepartementet vil kome tilbake til dette i ei planlagt kulturmelding.

Postmuseet

Komiteen vil streke under at Samferdselsdepartementet har eit overordna ansvar for "etatsmusea" som er lagt under departementet. Samtidig har selskapa og etatane eit sjølvstendig ansvar for eiga kulturhistorie og samling av gjenstandar. Etter omdanninga av Posten til aksjeselskap vil Posten AS ha ansvaret for Postmuseet.

Komiteen føreset at det også etter omdanninga til Posten AS blir ei vidareføring av fullverdig museumsdrift, og ei forsvarleg forvaltning av museet si samling av gjenstandar.

5. ØKONOMISKE FORHOLD

Samandrag

NSB AS

Det er lagt til grunn at omdanningen av NSB BA til aksjeselskap skjer ved at NSB BAs eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres i sin helhet til NSB AS i forbindelse med stiftelsen av aksjeselskapet.

Når selskapet stiftes, skal det utarbeides en åpningsbalanse som skal vedlegges stiftelsesdokumentet, jf. kapittel 5.1.4 i proposisjonen om tentativ åpningsbalanse NSB AS.

Det foreslås at NSB tilføres 500 mill. kroner i ny egenkapital i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap. Forslaget om økt egenkapital må ses i lys av selskapets latente kostnader til ventelønn til tilsatte som blir sagt opp etter omdanningen og fram til 1. januar 2005.

Aksjeinnskuddet fastsettes til et beløp tilsvarende eksisterende innskuddskapital og overkursfond og regnskapsføres som hhv. aksjekapital med 4 155 mill. kroner og overkurs med 1 350 mill. kroner. Fri egenkapital per 30. juni 2002 regnskapsføres som fri egenkapital i åpningsbalansen. I tillegg kommer egenkapitaløkningen på 500 mill. kroner, som må fordeles mellom aksjekapital og overkurs.

Posten Norge AS

Omdanningen av Posten til aksjeselskap forutsettes å skje ved at Posten Norge BAs eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres i sin helhet til Posten Norge AS i forbindelse med stiftelsen av aksjeselskapet. Som vederlag erverver staten samtlige aksjer i det nye selskapet. Staten gir dermed ikke fra seg verdier ved selve omdanningen til aksjeselskap og det foretas ingen endringer i eierforholdene. Det legges derfor opp til at omdanningen skjer med regnskapsmessig kontinuitet.

Postens egenkapitalsituasjon er også vurdert. Stortinget ble orientert om selskapets egenkapitalsøknad i

St.prp. nr. 1 (2001-2002) Samferdselsdepartementet. Samferdselsdepartementet ser det som viktig å legge til rette for at selskapet har en finansiell fleksibilitet og en balanse som gir det mulighet til å tilpasse seg de store utfordringene selskapet står overfor i årene framover. Samtidig må det her foretas en grundig risikovurdering, sett fra eierens side. Risikoen knyttet til den framtidige inntektsutviklingen er meget stor, bl.a. på grunn av framtidig liberalisering av brevmarkedet, økt bruk av elektroniske substitutter og en skjerpet konkurranse situasjon også innen andre markedsområder.

Etter en totalvurdering av Postens egenkapitalsituasjon foreslår Samferdselsdepartementet at egenkapitalen i Posten økes med 1,0 mrd. kroner i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap. Forslaget inkluderer at statens ansvarlige lån til Posten på 400 mill. kroner omgjøres til egenkapital og at det bevilges 600 mill. kroner i ny egenkapital over statsbudsjettet.

Dagens innskuddskapital på 1 515 mill. kroner foreslås omgjort til aksjekapital og overkursfondet på 505 mill. kroner beholdes. Det ansvarlige lånet på 400 mill. kroner konverteres til egenkapital, samtidig som 600 mill. kroner tilføres i ny egenkapital over statsbudsjettet.

Når selskapet stiftes skal det utarbeides en åpningsbalanse som skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

Markedsverdien av konsernet er i 2002 vurdert å være 6 296 mill. kroner.

Merknader fra komiteen

Komiteen er samd i at omdanning av NSB til aksjeselskap skal skje ved at NSB BA sine eigardelar, rettar og plikter i sin heilskap blir overført til NSB AS og at det tilsvarende skjer ved omdanning av Posten Norge BA til Posten Norge AS.

Komiteen sluttar seg til forslaget om å styrkje egenkapitalen i NSB med 500 mill. kroner.

Komiteen sitt fleirtal, medlemmene fra Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, meiner derimot at egenkapitalen i Posten må aukast meir enn det Regjeringa legg opp til. Dette er òg konklusjonen til konsultentselskapa DnB/PWC som har gjennomført ei verdivurdering.

Fleirtalet har merka seg at Posten Norge ønskjer tilførsel av ny egenkapital utover Regjeringa sitt forslag.

Fleirtalet vil tilføre til saman 2,06 mrd. kroner i egenkapital, fordelt på 0,4 mrd. kroner i konvertering av ansvarleg lån, 0,16 mrd. kroner som kompensasjon for ekstraordinært utbytte for 2001 og 1,5 mrd. kroner i ny egenkapital. Dette utgjør 1,06 mrd. kroner meir enn forslaget i St.prp. nr. 62(2001-2002). Med slik tilføring av ny egenkapital forutset fleirtalet at selskapet sjølv dekker forpliktingane med ny venteløn.

Dette medfører at det må løyvast 1,66 mrd. kroner i egenkapital, ikkje 0,6 mrd. kroner slik det er foreslått i proposisjonen.

Fleirtalet foreslår:

1371	Posten Norge AS	
90	Egenkapital, bevilges med	1 660 000 000

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet meiner det er viktig at Posten blir gitt økonomiske vilkår som set selskapet i stand til å utvikle verksemda vidare. Posten må få høve til å bruke og byggje vidare på kompetansen i selskapet. Desse medlemene vil difor primært styrke eigenkapitalen med 2,4 mrd. kroner i tillegg til konvertering av statleg ansvarleg lån på 400 mill. kroner.

Desse medlemene ser det som viktig å få fleirtal for auke av eigenkapitalen og er difor med på fellesforslaget frå Arbeiderpartiet, Framskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti slutter seg til proposisjonen. Disse medlemmer viser således til at etter en totalvurdering av Postens egenkapitalsituasjon, foreslår Samferdselsdepartementet at egenkapitalen i Posten økes med 1,0 mrd. kroner i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap. Forslaget inkluderer at statens ansvarlige lån til Posten på 400 mill. kroner omgjøres til egenkapital og at det bevilges 600 mill. kroner i ny egenkapital over statsbudsjettet.

Disse medlemmer foreslår:

1371	Posten Norge AS	
90	Egenkapital, bevilges med	600 000 000

6. AVKASTNINGSKRAV OG UTBYTTEPOLITIKK

Samandrag

Det er ikke foreslått endringer i avkastningskravet eller utbyttepolitikken overfor Posten og NSB i forbindelse med omdanningene. Gjeldende avkastningskrav og utbyttepolitikk går fram av St.meld. nr. 26 (2000-2001) Om virksomheten til Posten Norge BA og St.meld. nr. 48 (2000-2001) Om virksomheten til NSB BA.

Merknader frå komiteen

Komiteen har ingen merknader.

7. FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Høgre, Kristelig Folkeparti

1371	Posten Norge AS	
90	Egenkapital, bevilges med	600 000 000

8. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjere slikt

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1353		NSB AS	
	90	Egenkapital, bevilges med	500 000 000
1371		Posten Norge AS	
	90	Egenkapital, bevilges med	1 660 000 000
Inntekter:			
5612		Renter av lån til Posten BA	
	81	Renter av ansvarlig lån, reduseres med	14 000 000
		fra kr 28 000 000 til kr 14 000 000	

II

Stortinget samtykker i at:

1. NSB BA og Posten Norge BA omdannes til aksjeselskapene NSB AS og Posten Norge AS fra 1. juli 2002.
2. NSB AS etableres ved at eksisterende innskuddskapital i NSB BA på 4 155 mill. kroner omgjøres til aksjekapital i NSB AS, og at overkursfondet i NSB BA på 1 350 mill. kroner overføres til overkursfondet i NSB AS.
3. Posten Norge AS etableres ved at eksisterende innskuddskapital i Posten Norge BA på 1 515 mill. kroner omgjøres til aksjekapital i Posten Norge AS, og at overkursfondet i Posten Norge BA på 505 mill. kroner overføres til overkursfondet i Posten Norge AS.
4. Statens ansvarlige lån til Posten Norge BA på 400 mill. kroner omgjøres til egenkapital i Posten Norge AS.

Oslo, i samferdselskomiteen, den 6. juni 2002

Petter Løvik
leiar

Jorunn Ringstad
ordførar

Geir-Ketil Hansen
sekretær

Vedlegg

Brev frå Samferdselsdepartementet v/statsråden til Stortingets presidentskap, datert 27. mai 2002

St.prp. nr. 62 (2001-2002) Om omdanning av NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskaper - rettelse

Det vises til St.prp. nr. 62 (2001-2002) Om omdanning av NSB BA og Posten Norge BA til aksjeselskaper, som ble lagt frem for Stortinget 7. mai 2002.

Etter fremlegget er Samferdselsdepartementet blitt oppmerksom på at fortolkningen av aksjelovgivningens bestemmelser om valg av styreleder som fremgår av proposisjonens kapittel 4.1, annen spalte siste avsnitt, ikke er i tråd med gjengs fortolkning. I proposisjonen fremgår det at styrets leder i statsaksjeselskaper som ikke har bedriftsforsamling velges av styret, men at Samferdselsdepartementet som eneksjonær likevel legger opp til at generalforsamlingen i forbin-

delse med styrevalget vil gi råd om hvem som bør velges som styrets leder.

Det går ikke direkte frem av aksjelovgivningen hvem som velger styreleder i statsaksjeselskaper. På bakgrunn av at styret i statsaksjeselskaper velges av generalforsamlingen, uavhengig av om selskapet har bedriftsforsamling eller ikke, og hensynene bak denne særregelen, må det imidlertid være slik at også styrets leder velges av generalforsamlingen. Dette er bekreftet av ekstern juridisk rådgiver og er også omtalt i kommentarene til aksjelovens § 6-1 om selskapets styre, jf. "Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer av Magnus Aarbakke, Jan Skåre, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Asle Aarbakke", 1999, s. 363 pkt. 3.2 som ligger ved i kopi.